

Београдска филхармонија
Сезона 2021/22
Баш смо вас се ужелели

Петак, 4. фебруар 2022.

Данијел Рајскин
Немања Радуловић, виолина

Флоренс Прајс
Andante moderato за гудачки оркестар

Трајање: око 7 минута

Петар Иљич Чајковски
Концерт за виолину и оркестар оп. 35 у Де-дуру

Allegro moderato
Canzonetta: Andante
Allegro vivacissimo

Трајање: око 33 минута

Лудвиг ван Бетовен
Симфонија бр. 1, оп. 21 у Це-дуру

Adagio molto – Allegro con brio
Andante cantabile con moto
Menuetto – Allegro molto e vivace
Adagio – Allegro molto e vivace

Трајање: око 26 минута

Америчка композиторка, пијанисткиња, оргуљашица и професорка музике **Флоренс Прајс** (1887-1953) остала је забележена као прва Афроамериканка у историји чије се дело нашло на репертоару једног од најзначајнијих професионалних оркестара. У питању је Чикашки симфонијски оркестар, који је 1933. године извео композиторкину Прву симфонију. Прајс је написала преко 300 дела: четири симфоније, четири концертантна остварења, као и бројна хорска дела, соло песме, музику за камерне ансамбле и соло инструменте.

Рођена је и одрасла у Литл Року у држави Арканзас, где је засновала и сопствену породицу. Међутим, услед учесталих расних инцидената на том поднебљу, који су кулминирали линчовањем једног Афроамериканца 1927. године, Флоренс Прајс одлучује да се са породицом пресели у Чикаго, град за који се у највећој мери везује њена уметничка активност.

Иако је музичко образовање Флоренс Прајс углавном било засновано на европској традицији, њен стилски израз углавном почива на америчком идиому и открива њене јужњачке корене. Писала је пријемчивим музичким језиком, користећи звукове и атмосферу савременог урбаног друштва. Пошто је била посвећени верник, често је употребљавала музику афроамеричке цркве као материјал за своје аранжмане или инспирацију за стварање оригиналних дела.

Andante Moderato је други став ауторкиног Првог гудачког квартета. Компоновано 1929. године, дело приказује фузију личног музичког наслеђа, формалних структура и хармонских техника европске уметничке музике. Став започиње лаганом мелодијом, очигледно инспирисаном афроамеричком духовном музиком, док његов централни део заузима весела игра. Молско расположење се враћа кроз репризу почетног материјала који заокружује став. Овом приликом слушамо оркестарску адаптацију дела из 2020. године.

У опусу **Петра Иљича Чајковског** (1840-1893) налази се једино концертантно дело за виолину, поред три концерта написаних за клавир и *Рококо варијација* за виолончело. Подстакнут посетом свог ученика и пријатеља, виолинисте Јозефа Котека током одмора у

швајцарском летовалишту Кларенс на Женевском језеру, композитор је за мање од месец дана написао **Концерт за виолину и оркестар оп. 35 у Де-дуру** и наменио га управо овом уметнику. Нешто касније, схвативши да Котекова каријера није довољно импресивна, променио је посвету, овога пута Леополду Ауеру, реномираном петроградском виолинисту и педагогу из чије су класе касније изникли и Хајфец и Милштајн. Међутим, Ауер је ово дело сматрао *неогсвирљивим*, те је коначну посвету са задовољством прихватио млади Адолф Бродски, дубоко верујући у успех дела. Ауер је касније жалио за пропуштеном приликом и са задовољством изводио концерт. Скоро три године од настанка, ово остварење је премијерно представила Бечка филхармонија 1881. године, на челу са једним од најчувенијих диригената свог доба, Хансом Рихтером и Бродским као солистом. Нажалост, и поред доброг утиска који је виолиниста оставио на публику, успех је био половичан. Бечки критичар Едуард Ханслик је композицију окарактерисао као *дујачко, њретенциозно, ња и њовремено вулјарно*.

Први став отвара тема која се неће појавити у даљем музичком току. Сличан поступак Чајковски је применио и за почетак првог става Концерта за клавир и оркестар у бе-молу. Широке димензије става пружиле су прилику композитору да напише виртуозну солистичку деоницу и вешто третиран оркестарски парт. Прелази између ставова компоновани су као хармонски мостови. Мелодија другог става, *канцонете*, пуна је лирике и меланхолије, у духу вокалне традиције руског музичког фолклора. Финале је бриљантан вез соло-инструмента у духу козачког плеса који се два пута враћа на лагани темпо другог става. Реминисценције су кратког даха са брзим повратком на почетни виртуозитет.

Симфонија бр. 1 у Це-дуру оп. 21 Лудвига ван Бетовена (1770-1827) посвећена је Готфриду фон Свитену, композиторовом мецени из периода када је био млад уметник. Стилски, дело у потпуности прати традицију Бетовенових претходника, нарочито Ј. Хајдна и В. А. Моцарта, али су већ и у овом раном остварењу уочљиве јасне карактеристике Бетовеновог јединственог стилског израза.

Симфонија бр. 1 је премијерно изведена 1880. године у Бечу, на концерту који је тамошњој захтевној публици требало да представи Бетовена као младог и перспективног ствараоца. У литератури се ово дело разматра као резултат смелог и напредног експериментисања које је представио пет година након последње Хајднове, и дванаест година након последње Моцартове симфоније.

Форма је конципирана у складу са успостављеном композиционом традицијом тог времена. Музички садржај, инструментација и темпа су, пак, неуобичајени, ако не и револуционарни, када је у питању третман симфонијског материјала.

Бетовен се својим првим симфонијским остварењем представио као веома храбар, јединствен и напредан симфонијски композитор, а специфичном стилском изразу који је тада приказао, остао је веран кроз читав професионални живот.

мр Асја Радоњић